

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นและก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนี้ ส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตตลอดจนวิถีชีวิตของกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป และนอกจากนี้การที่สังคมไทยมีลักษณะ เป็นสังคมเปิด ยังผลให้มีการหลั่งไหลถ่ายเททางวัฒนธรรม ในอัตราที่รวดเร็วมากด้วยเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทย และในด้านความรู้ความเข้าใจ ความประพฤติในด้านศีลธรรมจรรยา ก็หย่อนยานและเสื่อมลงตามลำดับ (สำเนียง สร้อยนาคพงศ์, 2535 : 23-24) และ วิรัตน์ มะลิสวรรณ, 2528 : 37) สนับสนุนว่า ปัญหาหลักที่มีความสำคัญมากในระดับบุคคลและครอบครัวย่อมไม่พ้นการมีรายได้น้อย รายจ่ายมาก อนามัยไม่ดี คนในชุมชนขาดความร่วมมือ ความไม่รู้ต่าง ๆ และการไม่รู้หนังสือ ปัญหาเหล่านี้ต่างเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จักรสิน พิเศษสาธิต (2517 : 14-15) พบว่า ปัญหาเรื่องการศึกษาหรือความรู้เป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่น ๆ ทั้งหมด ดังนั้นทวิวิชาการทางการศึกษากล่าวสรุปว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ประเทศใดที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในทุกด้าน ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ทางด้านใดก็ต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ และกระบวนการที่สำคัญที่สุด

ในการพัฒนากำลังคนก็คือ กระบวนการทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 1)

การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงนั้นต้องพัฒนาชนบทควบคู่ไปด้วย เพราะการพัฒนาชนบทเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าจะเป็งานที่ทำไ้ยาก ดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ที่พระราชทานแก่คณะผู้บริหารเร่งรัดพัฒนาชนบทระดับผู้ว่าราชการจังหวัด พระที่นั่งสวนอัมพร เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2512 ความตอนหนึ่งว่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 1 อ้างจาก พระบรมราชโองการเกี่ยวกับงานพัฒนาชนบท, 2521 : 7)

"การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่ต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาด คือทั้งเฉลียว ทั้งฉลาด ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิได้มุ่งที่จะหากินด้วยวิธีการใด ๆ ใครอยากหากินขอให้ลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้าดีกว่า เพราะถ้าทำผิดพลาดไปแล้วบ้านเมืองเราจะล่มจม และเมื่อบ้านเมืองเราล่มจมแล้ว เราก็จะอยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหายทุกอย่าง"

จากพระบรมราชโองการที่อัญเชิญมากล่าวไว้เป็นผลให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญ สนใจ และส่งเสริมการพัฒนาชนบทตลอดมา ซึ่งรัฐบาลก็ได้หาแนวทางและวิธีการพัฒนาชนบทให้ชัดเจนและให้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้กำหนด "การแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาชนบทเขตล้าหลัง" ไว้ในส่วนที่ 6 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 และได้กำหนดแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่โดยมุ่งที่จะให้ความสำคัญแก่ตัวคน คือ ประชาชนยากจนในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 2)

เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชนบทและชนบทพื้นที่ยากจน บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จึงกำหนดให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ประสานงานและร่วมมือกันในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาชนบท (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 17) และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ให้กระทรวงอุตสาหกรรมเข้าร่วมทำงานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 3) ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการนั้นรับผิดชอบในด้านเกี่ยวกับการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีเจตจำนงมุ่งมั่นที่จะดำเนินการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการพัฒนาคน ในชนบททั้งในและนอกระบบโรงเรียนให้มีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้

- 1). พัฒนาคนให้มีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำความรู้ไป ประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น
- 2). พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรัก ความหวงแหนแผ่นดินเกิด
- 3). พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การบำรุงรักษาสุขภาพอนามัย ให้สมบูรณ์
- 4). พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการพัฒนา ชนบท และมีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาชนบทของรัฐบาล และให้รู้จัก ให้และบำรุงรักษาถาวรวัตถุและสาธารณสมบัติให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 19)

และเพื่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทในขอบเขตของ
 กระทรวงศึกษาธิการ ในปีงบประมาณ 2526 กระทรวงศึกษาธิการ
 ได้จัดโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน โดย
 ให้โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในชนบทส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการ
 เรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ภายใต้ขอบเขต
 ระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง โดยเลียนแบบชีวิตประจำวันของ
 ประชาชนในหมู่บ้านจริง ๆ ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียนเข้า
 สู่หมู่บ้าน แล้วนำกิจกรรมในโรงเรียนไปปฏิบัติจริงในบ้านของตน
 ซึ่งหลักการดำเนินของโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
 เขตชนบท สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา 2521
 คือ พัฒนาคณาให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัยในตนเอง
 นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของตน
 ให้ดีขึ้น และปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับภาวะ เศรษฐกิจและสังคม
 โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท จึงมีส่วนเน้นให้
 โรงเรียนที่อยู่ในโครงการได้จัดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ
 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้อย่างครบถ้วน (สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 29) โครงการ
 การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เป็นโครงการในแผนงาน
 พัฒนาชนบทดำเนินการภายใต้ระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ
 (กชช.) โดยใช้การศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาคนในชนบทให้มี
 คุณภาพชีวิตดีขึ้น กิจกรรมดำเนินการครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา
 ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม พละนาฏย นันทนาการ ตลอดจนการบริการ
 ข่าวสารแก่ชุมชน และการพัฒนาผู้นำชุมชนในท้องถิ่น (สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 25) จากการ
 ติดตามผลการดำเนินงานพบว่า โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา
 หมู่บ้านในเขตชนบท สามารถดำเนินการพัฒนาชนบทได้ตามนโยบาย

ของรัฐบาล จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนต่อไปในแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เป็นปีละ 1,500 โรงเรียน และขยายพื้นที่พัฒนาจาก 38 จังหวัด เป็น 72 จังหวัด

จากการวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) พบว่า ผลการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ความล่าช้าได้ส่ง ผลให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในระดับหนึ่ง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อย่างไรก็ตามพบว่า ความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยกระดับความรู้พื้นฐานของประชากรในประเทศให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพของคนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ตลอดจน เจตคติที่เหมาะสม สามารถริเริ่มนำและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม ตลอดจนสามารถปรับตัว เพื่อการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและสันติสุข (แสง ปิ่นมณี และคณะ, 2534 : 36) และในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 ได้กำหนดโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ไว้ใน แผนปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากแผน พัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 โดยได้กำหนดเป้าหมาย จำนวนโรงเรียนที่เข้าโครงการใหม่ 17,500 โรงเรียน นักเรียน ในโครงการไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 220)

โดยทั่วไป เมื่อกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครู เรามักดู จากการสอนและผลการเรียนของนักเรียนเท่านั้น แต่เนื่องจาก สภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป จนทำให้ประชาชนปรับตัวไม่ทัน

เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย ครูจึงต้องมีบทบาทต่อชุมชน ภายนอกด้วย กล่าวคือจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเป้าหมายของ โรงเรียนและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและ ชุมชนของตน ดังนั้นครูจึงต้องทำความเข้าใจกับชุมชนที่ตนเองสอน อยู่ พยายามทุกอย่างที่จะให้โรงเรียนได้รับใช้ชุมชนและสังคมส่วน รวม เพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และหาทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนเสนอความคิด ความต้องการของชุมชน กับภายนอก และช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เพราะงานครูคือ การให้ความรู้แก่มนุษย์ หรือการพัฒนาคน ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมาย สุดยอดของการพัฒนาชุมชน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2523 : 20)

ดั่งที่สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยและสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ของครูที่พึงมีต่อชุมชนว่าครูไม่เพียงแต่ทำหน้าที่สอนแต่วิชาการใน โรงเรียนเท่านั้น ครูควรนำปัญหาของชุมชน ของท้องถิ่นมาเป็น เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนและครูก็เป็นผู้ร่วมรับผิดชอบใน การพัฒนาชนบทตามความมุ่งหมายของรัฐบาลด้วย (สมาคมการ ศึกษาแห่งประเทศไทย, 2528 : 13-14)

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษานั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง กล่าวคือ เป็นบทบาทความสำคัญในฐานะ เป็นหัวใจของการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของประชากรของ ประเทศ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2527 : 19) และ ในเรื่องการบริหารงานพัฒนาชนบทซึ่งเป็นภาระกิจที่ผลงานส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของตัวบุคคล ผู้ปฏิบัติงานมากกว่าปัจจัย อย่างอื่น ผู้ปฏิบัติงานจึงนับได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่ง (จกฤช นรนิติผดุงการ, 2527 : 201)

จากทัศนะต่าง ๆ ของนักวิชาการที่ให้ไว้ข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่างานพัฒนาชนบทเป็นภาระกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของครู และครูก็เป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง ในการที่ทำงานพัฒนาชนบทบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของชาติ ดังที่ ค้วน ขาวหนู (2527 : 59-62) กล่าวสรุปในเรื่อง การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาชนบทว่า โรงเรียนจะทำหน้าที่พัฒนาชนบทได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับครู เพราะครูเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทซึ่งความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับ สัมพันธ์ ทองสมัคร (2528 : 7-10) ที่กล่าวว่า นโยบายการพัฒนาคนในชนบทของกระทรวงศึกษาธิการ จะบรรลุเป้าหมายไปได้เพียงไร ขึ้นอยู่กับครูผู้ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนต้องให้ความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชนบทให้เจริญก้าวหน้า และภิญโญ สาร (2526 : 5) กล่าวสนับสนุนว่า การบริหารบุคคลเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และการเงิน แม้จะมีบริบูรณ์สักเพียงใด จะไม่มีความหมายเลย ถ้าคนที่ใช้สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะใช้หรือขาดขวัญกำลังใจ คนเหล่านี้ก็จะไม่สามารถร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ส่วนวัน เดชพิชัย (2527 : 7) กล่าวว่า งานพัฒนาชนบทจะได้ผลหรือไม่ได้ผลย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น เข้าใจแนวคิดในการพัฒนาชนบทอย่างชัดเจนมีรูปแบบในการพัฒนาชนบทอย่างถูกต้อง รู้จักใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมและทำงานอย่างเสียสละจริง ๆ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครู ตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้ได้รับผลสำเร็จนั้นครูจะต้องมีคุณลักษณะหรือมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ครูได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสรุปผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ปีงบประมาณ 2526-2529 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า การดำเนินงานตามโครงการได้ประสบปัญหาและอุปสรรคมากมาย เนื่องจากความไม่ชัดเจนในการทำความเข้าใจและศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงาน ทำให้การดำเนินงานทั้งระดับศูนย์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลงไปถึงโรงเรียนไม่เป็นไปในรูปเดียวกัน และปัญหาสำคัญที่พบปัญหาหนึ่ง ก็คือปัญหาค่านบุคลากร บุคลากรบางคนยังไม่เข้าใจแนวทางการทำงานตามโครงการ และบางคนมีปฏิกิริยาต่อต้าน ไม่ให้ความร่วมมือ ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และเข้าใจว่ากิจกรรมของโครงการเป็นงานเพิ่มของครู (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 40-47) และจากการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ปีงบประมาณ 2530-2531 ก็ได้ผลการประเมินที่สอดคล้องกันคือ พบว่ายังมีปัญหาอุปสรรคด้านการประสานงาน ความร่วมมือ การสนับสนุนของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนิเทศติดตามผล และด้านบุคลากร

ในส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งใน 38 จังหวัด ที่ได้ประกาศเป็นจังหวัดยากจนของประเทศ ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ในการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบทตั้งแต่เริ่มโครงการเมื่อปีงบประมาณ 2526-2534 มีโรงเรียนในโครงการจำนวน 251 โรงเรียน เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

จึงสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการครบ
ทุกโรงเรียน ตามแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี (1 ตุลาคม 2534-30
กันยายน 2539) ซึ่งมีเป้าหมายดังนี้

- 1). โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวน 251
โรงเรียนสามารถเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
- 2). โรงเรียนที่ยังไม่ได้ร่วมโครงการ จำนวน 545
โรงเรียน ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนทุก
โรงเรียน
- 3). นักเรียนในโครงการไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถ
นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น
- 4). ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนใน
เขตบริการของโรงเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความ
เข้าใจในหลักการพัฒนาชุมชน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
นครศรีธรรมราช, 2534 : 101)

ดังนั้นสรุปได้ว่า โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบท เป็นโครงการสำคัญที่ต้องการดำเนินการต่อไป ทั้งใน
ระดับประเทศและระดับจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช
ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนให้โรงเรียนทุกโรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
คนในชนบท ภายในระยะของแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 (2535-2539)
แต่การดำเนินงานพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะ
ปัญหาที่เกิดจากครู ซึ่งได้แก่ การที่ครูไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชนที่
โรงเรียนตั้งอยู่ จำนวนชั่วโมงที่สอน การได้รับการฝึกอบรม สาขา
วิชาที่จบ การมีรายได้พิเศษโดยการประกอบอาชีพเสริม ความรู้
ความเข้าใจโครงการและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน

ทำให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มเวลา เต็มความสามารถและเต็มใจ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ)

จากความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้เกิดประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาว่าครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน และมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทอยู่ในระดับใด การจัดกลุ่มใหม่ของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของปัจจัยประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยที่ได้จากการจัดกลุ่มใหม่ของปัจจัยกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทคือปัจจัยอะไร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการศึกษา ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาประเทศต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้มองเห็นแนวคิด ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวความคิด การตั้งจุดมุ่งหมาย

สมมติฐาน การสร้างเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูล แปลผลและอภิปรายผล จึงเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

องค์การอาศัยคนหรือเจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำงาน การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของคนในองค์การจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารงานองค์การเป็นอย่างมาก การศึกษาเรื่องพฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติ จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของคนจะมีผลกระทบต่อการทำงานตลอดเวลา การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของครู ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวครูทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องศึกษา ผู้วิจัยจึงรวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ 1) ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ 2) ทฤษฎีความพึงพอใจ 3) ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ดังนี้

1.1 ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

พื้นฐานความต้องการของมนุษย์ (Human Needs) เป็นสิ่งสำคัญเพราะการทำงานหรือการบริหารงานนั้น มนุษย์เป็นผู้ทำงาน ความต้องการเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีอยู่

ไพบูลย์ ช่างเรียน และสมปราชญ์ จอมเทศ (2521 : 67-70) ได้กล่าวอ้างถึงทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของอับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ที่เสนอการแบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการในปัจจุบัน 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม

ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ดังนั้น การทำงานคนก็ต้องการสิ่งเหล่านี้
เมื่อเป็นเช่นนี้การกำหนดชั่วโมงทำงาน การจัดเรื่องสวัสดิการ การ
เอาใจใส่ดูแลความสะอาดสบายจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2) ความต้องการเกี่ยวกับความปลอดภัย (Safety Needs)

ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ในชีวิตและทรัพย์สิน
งานที่ทำงานต้องมีความมั่นคงและไม่เป็นอันตราย

3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs)

การอยู่ร่วมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะคนต้องอยู่
ในสังคมต้องมีเพื่อน ต้องการเป็นบุคคลที่มีความหมาย ดังนั้น
การเป็นผู้มีส่วนร่วม การได้รับความรัก ความเอาใจใส่ จึงเป็น
สิ่งที่ควรมีในการทำงาน

4) ความต้องการการที่ได้รับการยกย่อง (Esteem Needs)

ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการ
ได้รับการยกย่องชมเชย ต้องการประสบผลสำเร็จในชีวิตและหน้าที่
การงาน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากที่ผู้บังคับบัญชาควรรักษาให้ดีขึ้น
เพราะจะทำให้เกิดความพึงพอใจและเป็นกำลังใจในการทำงานได้

5) ความต้องการแสดงความสามารถของตน
(Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่น
ประจักษ์ว่าตนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ต้องการได้รับความ
สำเร็จก้าวหน้าทั้งในชีวิตความเป็นอยู่หรือการทำงาน

จะเห็นว่าความต้องการลำดับขั้นทั้ง 5 ลำดับนี้เป็น
การอธิบายถึงมูลเหตุจูงใจอย่างกว้าง ๆ โดยระดับเฉลี่ยของสังคม
ทั่ว ๆ ไป ดังนั้นทฤษฎีความต้องการดังกล่าวย่อมใช้ได้อย่างกว้าง ๆ
ในการบริหารงานบุคคล

สำหรับความสำคัญในการศึกษาเรื่องความต้องการของคน คือ ความต้องการไปสร้างอารมณ์ อารมณ์สร้างพฤติกรรม คนจะทำอะไรหรือไม่ก็เพื่อจะสำเร็จความต้องการนี้ และผลสำเร็จตามความต้องการจะทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งสรุปถึงสิ่งที่คุณต้องการได้นี้คือ ค่าจ้าง ความมั่นคงในหน้าที่การงาน การสมาคม รางวัลเมื่อทำงานสำเร็จ งานที่มีความสำคัญ โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สถานที่ทำงานดี และผู้บังคับบัญชามีความสามารถและบุคลิกธรรม เสนาะ ดีเยาว์ (2521 : 175-176)

1.2 ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ทั้งนี้เพราะการบริหารองค์การที่จะได้ทั้งงานและน้ำใจคนควบคู่กันไป จำเป็นต้องทำให้ทุกคนมีความพึงพอใจ พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานเต็มความสามารถ มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการทำงาน เช่น แนน้อย พงษ์สามารถ (2519 : 259) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ทำที่ทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีผลมาจากทำที่ต่อสิ่งต่าง 3 อย่าง คือ ปัจจัยเกี่ยวกับงานโดยตรง ลักษณะเฉพาะเจาะจงแต่ละคน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในสิ่งที่ยอยู่นอกหน้าที่การงาน ส่วนกิตติ พงศ์เลิศฤทธิ์ (2532 : 7) กล่าวอ้างความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามทัศนะของ มอร์ส (Morse) ว่า ความพึงพอใจ คือสภาพของภาวะจิตที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมด หรือบางส่วนความเครียดจะน้อยลง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีหรือแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในหน่วยงานหรือองค์การที่ตนทำอยู่ ซึ่งผลจากความพึงพอใจจะทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือบรรลุวัตถุประสงค์

จากความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่บุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ทำอยู่ ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลนั้นเสียสละ อุทิศร่างกายแรงใจ และสติปัญญาให้กับงานมาก ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานน้อยหรือไม่มีนั้น เขาก็จะไม่มี ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ขาดความรับผิดชอบ งานก็จะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ ความพึงพอใจจึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเต็มใจที่ใช้พลังความสามารถปฏิบัติงานให้หน่วยงานของตนดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ประสพผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังเช่น ความคิดเห็นของภิญโญ สาธร (2526 : 280-282) กล่าวว่าบุคคลจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และทำงานให้โรงเรียนได้นานหรือไม่เพียงใด อาศัยสิ่งจูงใจหลายชนิดด้วยกัน และที่สำคัญมี 5 ชนิด คือ

- 1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ คือ เงิน และสิ่งของ
- 2) สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส เช่น การให้โอกาสที่จะมีชื่อเสียงดีเด่น มีเกียรติยศ มีอำนาจประจำตัวมากขึ้น และโอกาสได้ตำแหน่งสูงขึ้น
- 3) สิ่งจูงใจที่เป็นสถานภาพของการทำงาน ซึ่งอาศัยวัตถุเป็นหลัก เช่น ใหนั่งที่นึ่งทำงานดี มีห้องทำงานส่วนตัว เครื่องพิมพ์ดีด ฯลฯ

4) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการทำงาน ซึ่งไม่เกี่ยวกับ
วัตถุ เช่น สภาพสังคมของครูในโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนนำอยู่
ครูรักใคร่ชอบพอกัน ไม่แบ่งกลุ่มแบ่งพวก ครูทุกคนอยู่ในฐานะ
ทัดเทียมกันทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ครูไม่มี
ความแตกต่างกันมากนักในทุก ๆ ด้าน

5) การบำรุงขวัญหรือกระตุ้นใจ และสร้าง
ความรู้สึกให้เกิดกับครูทั้งหลายว่า คนมีส่วนร่วมสำคัญในการสร้าง
ชื่อเสียงให้โรงเรียน หรือมีส่วนในการแก้ไขสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ
ของโรงเรียน

สำหรับสุรัสวดี ศิลปอนันต์ (2529 : 45) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน คือ

- 1) การยอมรับเขาในฐานะที่เขาเป็นคนคนหนึ่ง
- 2) ความยุติธรรม
- 3) ความมั่นคงของงาน
- 4) สภาพการทำงานที่เหมาะสม
- 5) ให้ผู้ใหญ่เบื้องบนรับฟังคนบ้าง
- 6) ความภาคภูมิใจในงานของเขา ความรู้สึกที่ตนเอง
มีประโยชน์
- 7) ความรู้สึกในความหมายของงาน คำสั่งชัดเจน
- 8) ความช่วยเหลือจากนายเบื้องบน แนวทางวิธีทำที่แน่ชัด
- 9) ความท้าทาย อยากรับโอกาสพิสูจน์ตัวเอง
- 10) ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของงาน

1.3 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

(The Theory of Decision Making and Social Action)

สุทธิพงศ์ แสงมณี (2524 : 31 อ้างจาก William Reeder, 1971 : 1-7) ซึ่งเป็นผู้รวบรวมกลุ่มของปัจจัย ที่เป็นเหตุทำให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นทฤษฎี เพื่ออธิบายถึงการกระทำทางสังคม (Social Action) ว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใด ๆ ก็ตามขึ้นอยู่กับกลุ่มปัจจัย ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายประการ ได้แก่

- 1) เป้าหมาย (Goals)
- 2) ความเชื่อ (Belief Orientation)
- 3) ค่านิยม (Value Standard)
- 4) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Customs)
- 5) ความคาดหวังและปทัสสถาน (Expectations and Norms)
- 6) ข้อผูกพัน (Commitment)
- 7) แรงเสริม (Forces)
- 8) โอกาส (Opportunity)
- 9) ความสามารถ (Ability)
- 10) การสนับสนุน (Support)

1.4 แนวคิดการกระทำทางสังคม

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลทำให้การกระทำของบุคคลผันแปรไปหลายอย่าง ธงชัย สันติวงศ์ (2517 : 47-48) กล่าวสรุปปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่

- 1) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การเรียนรู้และทัศนคติ
 - 2) ปัจจัยประกอบทางสังคม คือ ลักษณะของการเป็นสมาชิกกลุ่ม
 - 3) ปัจจัยประกอบทางวัฒนธรรม คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกันกับวัฒนธรรมทั้งที่เป็นส่วนใหญ่และส่วนย่อย
- เมื่อพิจารณาทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวข้างต้นโดยสรุปพบว่าบุคคลประกอบพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากองค์ประกอบส่วนตัว สังคม เศรษฐกิจ แรงจูงใจ และการมีทัศนคติ

2. โรงเรียนโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

2.1 แนวคิดและการดำเนินงานตามโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน

2.1.1 แนวคิดในการดำเนินงานโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท นั้นมุ่งให้โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เป้าหมายเป็นเสมือนหมู่บ้าน นักเรียนในโรงเรียนคือประชาชน ครูคือกรรมการที่ปรึกษา แล้วเริ่มพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของชาติในอนาคต กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ภายใต้อุปสรรคระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง โดยเลียนแบบชีวิตประจำวันของประชาชนในหมู่บ้านจริง ๆ ใช้กฎหมายเบื้องต้นสำหรับประชาชนทุกฉบับมาประยุกต์ใช้เป็นระเบียบของโรงเรียน ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียนเข้าสู่หมู่บ้านแล้วนำกิจกรรมในโรงเรียนไปปฏิบัติจริงในบ้านของตน ซึ่งจะทำงาน

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท กับกิจกรรมพัฒนาชุมชนสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และเป็นไปอย่างทั่วถึง เพราะโดยเฉลี่ยแล้วในปัจจุบันทุก ๆ 2 หมู่บ้านจะมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียนเสมอ ถ้าสามารถขยายโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั่วถึงกันทุกโรงเรียนก็สามารถพัฒนาคนได้ทุกหมู่บ้านทุกตำบล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 29-30)

2.1.2 วัตถุประสงค์โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ดำเนินการโดยยึดกรอบนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักและได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 6)

2.1.2.1. เพื่อจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนให้พึ่งตนเองได้โดยการฝึกกำลังกับส่วนราชการและเอกชนตามแนวทาง 8 ข้อ คือ

ก. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตได้

ข. ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาคนและทรัพยากรที่มี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ

ค. พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง

ง. คัดเลือกและพัฒนาผู้นำ
ให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์เสียสละ และมีคุณสมบัติของนักพัฒนา
เพื่อจะได้ช่วยพัฒนาคนในหมู่บ้านโดยการทำเป็นตัวอย่าง

จ. ให้การศึกษาแก่ประชาชน
ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพ
ท้องถิ่น

ฉ. ปรับปรุงโรงเรียนประถม
ศึกษาให้เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

ช. ปรับปรุงโรงเรียนประถม
ศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการ และ
อาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท

ฅ. ปรับปรุงโรงเรียนประถม
ศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและ
ประเพณีในท้องถิ่น

2.1.2.2 เพื่อเตรียมนักเรียนที่ไม่มีโอกาส
ศึกษาต่อให้มีความรู้ความสามารถในด้านกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ
ที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นและครบวงจร

2.1.2.3 เพื่อระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี
ที่เหมาะสมมาสนับสนุน

2.1.2.4 เพื่อติดตามผลและนำผลงานที่
ดีเด่นของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต
ชนบท มาใช้ประโยชน์ โดยเน้นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
เป็นพิเศษ

2.1.2.5 เพื่อระดมความคิดและแนวทาง
ในการพัฒนาชุมชนทุกรูปแบบ มาใช้ในการพัฒนาคนของแต่ละท้องถิ่น

การกำหนดวัตถุประสงค์ในข้อ 1 นั้น จะสอดคล้องกับ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (สำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 4) แต่อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อนี้ อาจมีการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความเปลี่ยนแปลงของ ประเทศได้

2.1.3 การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ

คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดจะเสนอรายชื่อ โรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์การพัฒนาชนบท ไปยังคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ แล้วส่งรายชื่อโรงเรียน ประถมศึกษานั้นให้กระทรวงศึกษาธิการ แจ้งสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติในการสนับสนุนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ มอบหมายหน้าที่ให้สำนักงานโครงการการศึกษาเพื่อ พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เป็นผู้ดำเนินการตามนโยบายและระบบ การดำเนินงานดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2531 : 12-13)

2.1.3.1 ตรวจสอบพื้นที่เป้าหมายโรงเรียน ประถมศึกษาและข้อมูล

2.1.3.2 จัดสรรงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการเพื่อดำเนินการพัฒนาชนบทตาม วัตถุประสงค์ของชุมชน

2.1.3.3 สนับสนุนให้โรงเรียนประถม ศึกษาในสังกัดเป็นศูนย์ในการพัฒนาชนบทโดย

ก. ฝึกรอบรมเจ้าหน้าที่

ผู้บริหารระดับจังหวัดอำเภอ โรงเรียน ให้สามารถดำเนินการพัฒนาชนบทได้ตามเจตนารมณ์และนโยบายของรัฐบาล

ข. สนับสนุนและให้ความ

ช่วยเหลือหน่วยงานในพื้นที่เป้าหมายในการผลิตสื่อ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผลงาน วิธีการ ฯลฯ ให้ประชาชนได้รับทราบ (เป้าหมายการพัฒนาคือ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปราศจากปัญหาพื้นฐาน)

ค. รวบรวมดำเนินการ

พิจารณาศึกษาปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาชนบท ให้การดำเนินงานของโครงการ สามารถตอบสนองนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงและรัฐบาล

2.1.4 การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

เมื่อโรงเรียนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแล้ว โรงเรียนดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 13)

2.1.4.1 คณะครู กรรมการศึกษา และ

นักเรียน ร่วมมือกันทำความเข้าใจและแบ่งงานกันสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคนในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ รวมทั้งเตรียมระดมทรัพยากรทั้งบุคคลากร อาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ตามวิธีการและแบบฟอร์มที่ได้จากการฝึกอบรม แล้วนำข้อมูลมาพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการ และกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน

ACC. No. 091371
DATE RECEIVED 17 ส.ค. 2537
CALL No. 310.493

2.1.4.2 จัดอบรมและสัมมนาผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ให้มีความรู้ความเข้าใจโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนตามความถนัดของแต่ละคน เพื่อช่วยให้โรงเรียนพึ่งตนเองได้

2.1.4.3 ปรับปรุงบริเวณสถานที่และสนามของโรงเรียนให้เหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบท เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและเข้ามาใช้บริการในโรงเรียนได้ตลอดปี

2.1.4.4 บริหารการใช้ทรัพยากร บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาชีพในชนบทได้คุ้มค่า และเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในการพัฒนาชนบทมากที่สุด

2.1.4.5 ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยศึกษาจากเอกสารที่ได้รับจากผลงานของโรงเรียนดีเด่น และจากการปรับปรุงของคณะครูในโรงเรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้นนั้นเกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองและสังคม อันจะช่วยพัฒนาคนในหมู่บ้านให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.1.4.6 ให้บริการด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่นได้ โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.4.7 จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย เช่น ถ่ายทอดข่าวสาร

จากสถานีวิทย์กระจายเสียงเป็นระยะตามความเหมาะสม จัดให้นักเรียนรายงานข่าวเหตุการณ์สำคัญ แผ่นป้าย ข่าว ฯลฯ

2.1.4.8 ให้บริการชุมชนด้านนันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นแก่ประชาชนตามโอกาส ความเหมาะสมและตรงตามความต้องการ

2.1.4.9 ประสานงานและให้บริการกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปช่วยพัฒนาชนบทตามขอบเขต อำนาจหน้าที่ของโรงเรียน

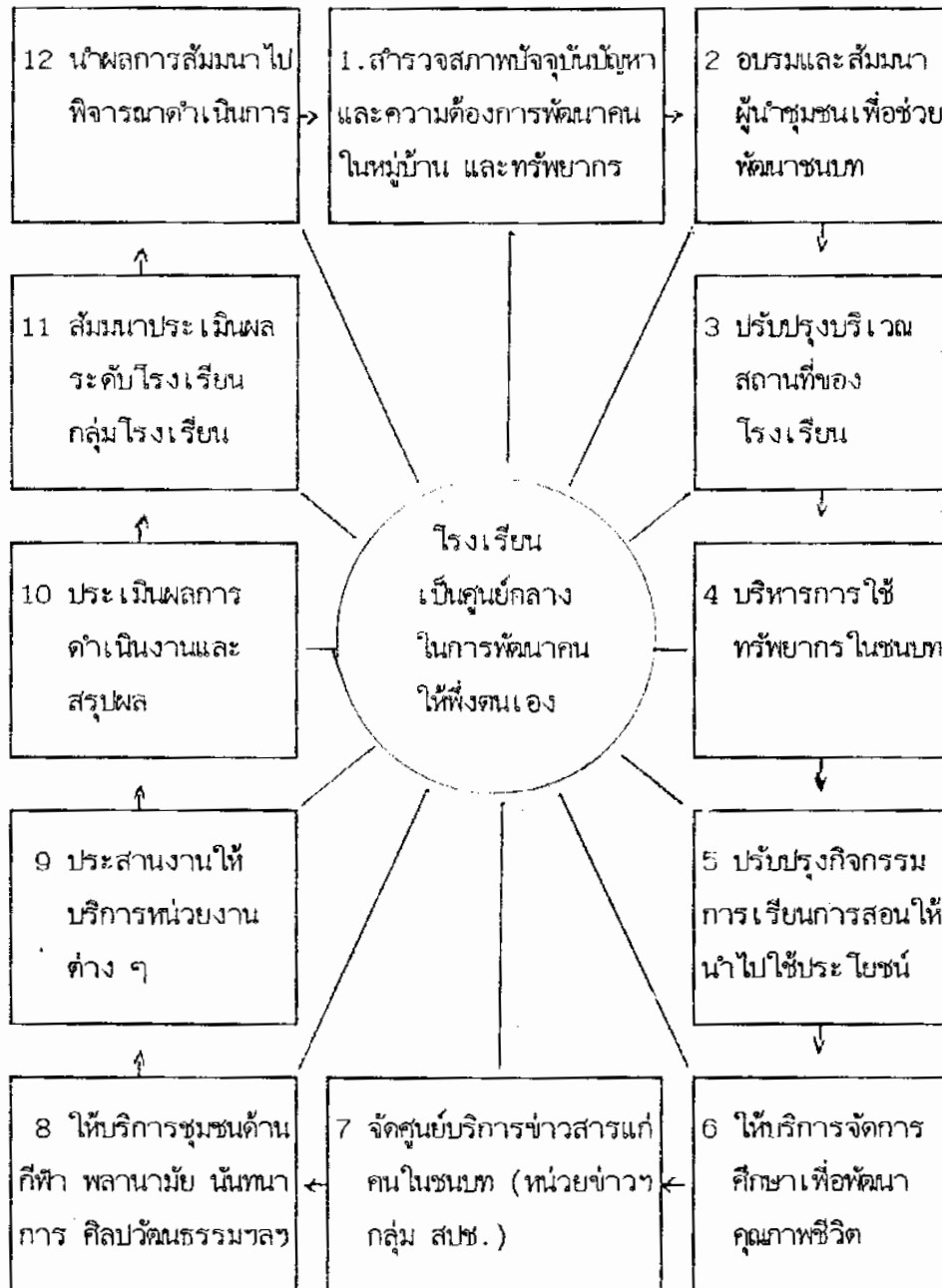
2.1.4.10 ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อบกพร่องมาประชุมปรึกษาและหาทางปรับปรุงแก้ไข

2.1.4.11 จัดสัมมนาประเมินผลเพื่อแลกเปลี่ยนผลงานข้อคิดเห็นและแนวทางดำเนินงานในปีต่อไป

2.1.4.12 นำผลจากการสัมมนาไปพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานในปีต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท นำเสนอในภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
ในเขตชนบท

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 13

ลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานนี้อาจสลับเปลี่ยนกันได้ ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 15)

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท กับการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา

พุทธศักราช 2521 สรุปได้ว่า เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ให้มีความรู้ความสามารถ ให้มีความสุข และให้เป็นพลเมืองดีของ สังคมและบ้านเมือง โดยมีแนวคิดมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัยในตนเอง นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น และปรับปรุง ตนเองให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนมุ่งที่จะพัฒนาตัวนักเรียนให้เจริญงอกงามทั้งทาง ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อที่จะให้รู้จักการแก้ปัญหา ในชีวิตและสามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สามารถ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เน้นให้เรียนโดยการกระทำ ทดลอง ค้นคว้า แก้ปัญหาด้วยตนเอง และสอนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อชีวิต ให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 30)

2.2.2 แนวคิดของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มุ่งที่จะสอนคนพัฒนาคน 4 ประการดังนี้

2.2.2.1 ให้เป็นคนที่มีความประพฤติดีตามที่ยังต้องการ คือ มีความเสียสละ มีวินัย อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

2.2.2.2 ให้มีความรู้ทักษะพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง เช่น ให้เรียนรู้ภาษา การคิดคำนวณ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พลังงาน ฯลฯ

2.2.2.3 ให้มีชีวิตที่สงบสุข รู้จักทำงาน ให้มีความสุขตามอัธยาศัย ไม่ถูกเอาเปรียบปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง รวมทั้งนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เพื่อประโยชน์สุขแห่งตน

2.2.2.4 ให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและของชาติ เพื่อจะได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.2.3 การจัดกิจกรรมโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทนั้น เน้นการพัฒนาคนให้รู้จักพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและสังคมให้สูงขึ้น โดยให้โรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ได้จัดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรให้ครบถ้วน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 30) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เรียนทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติ คำนึงถึงความสนใจ จุดเน้นการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ด้านเกษตรและอาชีพท้องถิ่นที่ครบวงจร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 21) ซึ่งจะเป็นการนำความรู้จากโรงเรียนไปใช้ที่บ้าน พัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยอาศัยตัวนักเรียนเป็นสื่อ นำหลักการและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับจากครูไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองหรือครูนำ

นักเรียนไปฝึกปฏิบัติที่บ้าน เพื่อให้เป็นแนวทางและเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน ฉะนั้น หน้าที่ในการพัฒนาคนของโรงเรียนประถมศึกษาจึงมุ่งที่เด็กไม่ได้มุ่งที่ผู้ใหญ่ แต่จะใช้เด็กเป็นสื่อกลางถ่ายทอดไปถึงชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 32-33)

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เป็นการจัดกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายและแนวคิดของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทุกประการ แต่เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลดีต่อนักเรียน คือ ได้เรียนโดยการปฏิบัติจริงและการปฏิบัตินั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ สามารถนำไปปฏิบัติในชุมชนกระจายเผยแพร่สู่ชุมชน ซึ่งในที่สุดก็ช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้เรียนและชุมชนดีขึ้น

2.2.4 การจัดการเรียนการสอนให้มีผลเพื่อพัฒนาชุมชน

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาที่ชนบทประสบ เน้นการดำเนินงานคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 23)

- 2.2.4.1 ใช้เทคโนโลยีในพื้นที่เป็นหลัก
 - เทคโนโลยีภายนอกเป็นตัวเสริม
 - 2.2.4.2 ใช้ทรัพยากรบุคลากรในพื้นที่
 - 2.2.4.3 ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วม
- ดำเนินการ

โดยหลักการทั้ง 3 ประการนี้ โรงเรียนประถมศึกษา มิได้มีภารกิจเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด เพียงแต่ปรับปรุงวิธีสอนที่เน้น การสอนหนังสือ กลายเป็นปฏิบัติจริง และนักเรียน คือลื่อนำไป ปฏิบัติ หรือขยายผล นำผลการสอนของครูในโรงเรียนไปปฏิบัติที่ บ้าน ชุมชน หรือแม้แต่ในโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีโครงสร้างและเนื้อหาของ หลักสูตรนี้ 5 กลุ่ม ประสพการณ์ คือ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 16)

- 1) กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
- 2) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการ แก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการ ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
- 3) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย
- 4) กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- 5) กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่ เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และวิชาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5-6

สำหรับตัวอย่างการจัดกิจกรรมทางการเรียนที่มีผลสนอง ต่อการพัฒนาชุมชนในชนบทแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ตัวอย่างของการจัดกิจกรรมทางการเรียนที่มีผลสนอง
ต่อการพัฒนาชุมชนในชนบท

กลุ่มประสบการณ์	ตัวอย่างกิจกรรม
1. กลุ่มทักษะภาษาไทย	กิจกรรมการใช้ศูนย์กระจายข่าว คือ ใช้เครื่องขยายเสียงของโรงเรียนให้นักเรียน รวบรวมข่าวมาอ่านกระจายเสียงให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ
2. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	การให้นักเรียนได้ปฏิบัติภารกิจเสื่อผ้า การใช้ส้วม การแปรงฟัน ฯลฯ
3. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	การจัดเก็บเครื่องใช้ในบ้าน การจัดเก็บยาประจำบ้าน กิจกรรมวันสำคัญ
4. กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ	การใช้ปุ๋ย การทำปุ๋ย การปลูกพื้นหมุนเวียน การเลี้ยงสัตว์
5. กิจกรรมนันทนาการ	การละเล่นพื้นเมือง การเล่นกีฬา กิจกรรมเพื่อการพักผ่อน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,

2531 : 23

2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน
โครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528)

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้น ที่การจัดกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน และหลาย ๆ รูปแบบผสมผสานกัน เพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและกฎเกณฑ์ ของสังคม เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณค่า คุณภาพ และมีคุณธรรม กิจกรรม จึงเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน แต่กิจกรรมทั้งหมด นั้นมิได้มุ่งหมายให้โรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทนำไปปฏิบัติทุกกิจกรรม โรงเรียนสามารถที่จะเลือก เฉพาะที่เห็นว่าจะมีความพร้อม สามารถทำได้และมีผลสนองต่อสภาพ ของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นเป็นเกณฑ์พิจารณาเมื่อโรงเรียนจัด กิจกรรมนั้น ๆ ก็จะสามารถสนองวัตถุประสงค์ของโครงการ และใน แต่ละวัตถุประสงค์มีกิจกรรมให้เลือกได้หลาย ๆ กิจกรรมในการ ดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบท สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียน นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตได้ มี กิจกรรมเสนอแนะดังนี้

1) กิจกรรมการจัดสหกรณ์ในโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ มีความเข้าใจในระบบสหกรณ์ดีขึ้น และเป็น ตัวอย่างที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดแนวคิดที่จะจัดสหกรณ์ร้านค้า ขึ้นในชุมชน

2) กิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลงของ ส่วนรวมในการสร้างวินัยในตนเอง อันเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย

3) กิจกรรมการรักษาความสะอาด การให้นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติการรักษาความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้

ที่อยู่อาศัย อย่างสม่ำเสมอและถูกวิธี จะทำให้เกิดสุขนิสัยที่ดีติดตัวต่อไป

4) กิจกรรมการจัดอาหารกลางวัน การให้นักเรียนรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ ทำให้ร่างกายแข็งแรงและสามารถร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้

5) กิจกรรมการส่งเสริมการประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น การให้นักเรียนประกอบอาหารที่นิยมรับประทานในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องหลักโภชนาการเป็นประจำ ทำให้มีสุขภาพดีทั้งตนเองและบุคคลในครอบครัว

6) กิจกรรมวันกตัญญูทเวที การปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรู้สึกและสำนึกในความเป็นผู้มีเมตตาตัญญูทเวที ก่อให้เกิดความผูกพันอย่างใกล้ชิดระหว่างบุคคลในครอบครัวและชุมชน

7) กิจกรรมการออมทรัพย์ การให้นักเรียนเก็บสะสมทรัพย์เพื่อใช้ในยามจำเป็น เป็นการปลูกฝังให้รู้คุณค่าของการประหยัด ซึ่งต้องฝึกปฏิบัติตั้งแต่เยาว์วัย

8) กิจกรรมการถนอมอาหาร การให้นักเรียนรู้จักวิธีถนอมอาหารไว้รับประทานและจำหน่ายนอกฤดูกาล จะเป็นการประหยัดและเพิ่มพูนรายได้แก่ตนเองและครอบครัว

9) กิจกรรมวันน้ำทิพย์ ผู้อาวุโสเมื่อได้รับการเอาใจใส่และเห็นความสำคัญจากสังคม ย่อมมีกำลังใจสามารถที่จะเป็นแกนนำให้ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้านเกิดความสามัคคีกลมเกลียวอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองในที่สุด

10) กิจกรรมการฝึกสมาธิ การให้นักเรียนได้ฝึกฝนสมาธิอย่างถูกวิธีและสม่ำเสมอจะทำให้มีจิตใจแน่วแน่และเชื่อมั่นในตนเอง มีเหตุผล ตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยความรอบคอบ

มีสติทั้งในการเรียนและการทำงาน

11) กิจกรรมการอนุรักษ์วรรณคดีไทย การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความสนใจ และซาบซึ้งในวรรณคดีไทย จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการช่วยกันรักษาเอกลักษณ์ของชาติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาคนและทรัพยากรที่มี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ มีกิจกรรมที่เสนอแนะ ดังนี้

1) กิจกรรมการสำรวจข้อมูล ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริง จะเป็นแนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคนและท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

2) กิจกรรมวันพบปะก่อนเปิดหรือเปิดภาคเรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง จะส่งผลในการแก้ปัญหาและการปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมวันเยี่ยมบ้าน การได้พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองเสมอ ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนให้ดีขึ้น

4) กิจกรรมวันอาลาโรงเรียน โรงเรียนควรจัดงานวันอาลาโรงเรียน เพื่อจะได้เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ได้มีกิจกรรมร่วมกันอันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และนอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความภูมิใจในผลสำเร็จให้กับนักเรียนที่จบการศึกษาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจให้เกิดความตระหนัก และยอมรับความจำเป็นในการ พัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง มีกิจกรรมเสนอแนะ ดังนี้

1) กิจกรรมพัฒนาบ้านเรา งานบ้านเป็นแขนงงาน หนึ่งของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่โรงเรียนจัดประสบการณ์ ให้แก่นักเรียน การที่นักเรียนฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มที่โรงเรียนแล้วนำไปปฏิบัติที่บ้าน จะทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ขึ้น และเป็นการพัฒนาบ้านเรื่อนำหน้าอยู่อาศัย

2) กิจกรรมการส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน การที่เก็บน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่กำจัดขยะ และส้วมที่ถูกสุขลักษณะ จะช่วยส่งเสริม สุขภาพอนามัยทั้งของส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน

3) กิจกรรมวันประชาร่วมใจ การพัฒนาประชาชนใน ชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สำนึกในหน้าที่และเห็นประโยชน์ ในการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนา ชนบทให้ได้ผล

4) กิจกรรมการจัดป้ายคำขวัญและคติพจน์ คำขวัญ คติพจน์ และข้อคิดที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา หากพบเห็นอยู่เสมอ จะมีผลผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตาม

5) กิจกรรมการปลูกสวนรุกขชาติท้องถิ่น การฝึกให้ นักเรียนรักต้นไม้ ธรรมชาติ ภูมิใจในผลงานของเขา ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเพิ่มพูนรายได้แล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูและ อนุรักษ์ป่าไม้ และสภาพธรรมชาติอีกด้วย

6) กิจกรรมกลุ่มบ้านตัวอย่าง การช่วยกันปรับปรุงดูแล และตกแต่งหมู่บ้านให้เป็นระเบียบสวยงาม ร่มรื่น ถูกสุขลักษณะ จะช่วยให้นักเรียนและประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ และมีความรักถิ่นที่อยู่ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 คัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ เลี้ยงละ และมีคุณสมบัติของนักพัฒนาเพื่อจะได้ช่วยพัฒนาคนในหมู่บ้าน โดยการทำเป็นตัวอย่าง มีกิจกรรมเสนอแนะดังนี้

1) กิจกรรมการคัดเลือกและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น การคัดเลือกและพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้เป็นนักพัฒนาที่มีอุดมการณ์ มีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ย่อมจะเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2) กิจกรรมการคัดเลือกกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง การยกย่องกลุ่มนักเรียนที่กระทำความดีให้ปรากฏ ย่อมเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้นักเรียนในโรงเรียนได้ประพฤติปฏิบัติตาม

3) กิจกรรมการคัดเลือกผู้นำตัวอย่าง การยกย่องและประกาศเกียรติคุณเป็นการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

4) กิจกรรมการคัดเลือกบุคคลตัวอย่างในชุมชน การดำเนินชีวิตของนักเรียนและบุคคลในชุมชน ควรยึดถือแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้ที่มีความประพฤติและคุณธรรมความดีเป็นตัวอย่าง

5) กิจกรรมการยกย่องคนดี การยกย่องคนดีให้ปรากฏเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้ตัวอย่างบุคคลไปพิจารณาและปฏิบัติได้ง่ายขึ้นทั้งเป็นการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคน ตามกรอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น มีกิจกรรมเสนอแนะดังนี้

1) กิจกรรมการทำแปลงสาธิตการเกษตร การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ กระบวนการเพาะปลูกที่ถูกต้อง จะช่วยเพิ่มผลผลิต